

מחרגם ספרו של נאבוקוב לעברית, הורשע באשמת מעשה מגונה בילדה בת-9 האם לולייטה - השחיתה?

לוא ישיב על ספסל הנאשמים כאילו כל המתרחש באולם האשפיג ניגע לו. ברגעים סוערים של הקרב המשפטי דיקלם לעצמו פרקי שירה, עיין בספר שבידו, או ביקש רשות מהשופט לצאת מהאולם. זה היה אחד מאותם משפטים המתבררים בעשרותיהם מדי שנה בבתי-המשפט. הפרי שהשימשה נושא לדיון באותו משפט אירעה לפני למעלה משנה. היא הלהל שעה שאוטובוס טייגר שנסע בקו 13 לצפון תל-אביב נעצר לפתע בחריקת בלמים, ואחת הנוסעות שנדחקו בו, ילדה בת תשע בן-חולצת טריקו ומכנסי התעמלות כחולים, נפלה ישר לורעויותיו של גבר שעמד לפניו. כאשר הגיעה המכונית לתחנתה הסופית, סייע האיש לילדה לרדת, והם המשיכו לצעוד ביחד במעלה הרחוב.

על מה שאירע אחריכן קיימת שתי גרסאות. זו של הילדה וזו של הגבר. לפי סיפוריה של הילדה מתקבלת התמונה הבאה: "איפה את גרה?" שאל האיש את הילדה. הילדה הצביעה על בית שנוצב לא רחוק מהתחנה. הם המשיכו לצעוד, הלפז על פני הבית והגיעו לסימטה המובילה לתורן שה שול שפת הירקון, שם התישבו על נדרת תא-הנהג של משאית שחנתה ב-מקום. האיש הציג את עצמו כיוסי, סיפר לה כי הוא צייר: "אם תרצי לבוא אלי ואראה לך המון תמונות יפות שציירתני" סיפר לה.

נהג המשאית שהתקרב למקום שיסע את שיחתם והם נכנסו לחדר המדרגות של בניין סמוך. השיחה נמשכה במחשן טחוב ששימש לאחסנת כלי-בית ישנים באותו בנין. לדברי הילדה החל האיש ללפפה שם, ביצע בגופה מעשה מגונה. כעבור כמה דקות יצאו לרחוב. "את יודעת לשמור סוד?" שאל יוסי את הילדה. "בטח!" השיבה. "אם כך אל תספרי לאף אחד מה שהיה בינינו".

כאשר תורה הילדה הביתה, טענה התביעה, ביקשה להחליף את מכנסיה, דבר שעורר את חשד אמה. אולם הילדה לא אמרה דבר. רק למחרת גילתה הילדה לאמה מה עשה לה האיש במחשן שליד הירקון. האם מיהרה למשטרה.

*** בחדרי-המדרגות

ליוסף ורהפטיג (36), חסון ונאה ששיבה זרקה בשער, היתה נקודת מבט אחת על השתלשלות האירועים. לפי נקודת מבט זו אמנם הכיר את הילדה ואף התעניין בה. אולם היתה זו התעניינות של אדם שרכש את מושגיו על הנימונות תוך כדי השתקפות ביצירתו הספרותית של נאבוקוב, ופגש בפעם הראשונה, לדבריו, נימפונת מציאותית. סיפר ורהפטיג בעדותו: "נסעתי באוטובוס מספר 13 ושפתי לב לילדה קטנה ונחמדה שעמדה לידני. היא חייכה ודיברה עם אשה שאיני מכיר. כשירדתי בתחנה הסופית ירדה גם היא. אמרתי לה: "בואי, אקח אותך הביתה!" היא היא נראתה לי פקחת נכפי גילה. היא אמרה לי: "לא, לא! חכה רגע, אני צריכה לקחת את אחי לטיול". אמרתי לה שלא אוכל לחכות. היא שאלה אותי מה אני עושה ואני אמרתי: צייר. אז הביעה את רצונה לראות את הציורים שלי, סיפרה לי שהיא לומדת בסטודיו להתעמלות ונקבה בשם הסטודיו. היתה לי תחושה מוזרה. הקטנה הזאת היתה שדה. היא מבינה ולא מבינה דברים. מתוסבכת ולא מתוסבכת. בלי שתרצה היא תרע לי ולא רק לי. ליוני אותה הביתה, בדרך נעצרנו ליד מכינית משא והמשכנו הביתה. כעבור יומיים נוגשתי לבעלת הסטודיו בו לבדה הילדה. ידיו מר לי עוד קודם כל כתובתה בקשר לעבודות זכיות שהיא מבצעת. היא מכירה אותי וסומכת על כושר שיפוטי האמנותי. ירדתי לפטה בערך בשעה שלוש ואו פגשתי בילדה שאמרה לי: "שלים, יוסי, אני גומרת בארבע". היא בועתה. היא ממני שאבוא ללחץ אותה הביתה. החלטתי לחזור בשעה הנקובה כדי לדבר עם בעלת הסטודיו על ילדה מוזרה ידע".

מה שיוסף ורהפטיג לא ידע היא שבאותה שעה כבר המחנה לו במקום המשטרה, בדמותי של שוטר לבוש אורחות. כאשר ניסה השוטר להניח את ידו על ורהפטיג,

התנגד ורהפטיג והיכה אותו: "הוא אחו בי בחזקה וצעק עלי: אני אראה לך מה זה לקלקל ילדות קטנות! הוא היה לבוש אורחות ולא הציג את עצמו כשוטר ואז היכתי אותו".

איו משתי התמונות שצויירו בפני בית המשפט היתה נכונה? זו שתיארה את הגבר כעבריינין שפיתה קטינה, או זו שתיארה את הילדה כנימפונת שניסתה למשוך את הגבר בקסמיה ואחריו סיבכה אותו בסיפורי דמיונה?

את הילדה עוד לפני תחילת השעור. אך משום מה, נרתע ממויכתו. מעדותו של ידו במשפט עולה כי הנאשם ביקש ממנו בשעה שלוש את המפתח לחדרו בטענה כי אינו מרגיש בטוב וביקש ממנו להודיע לידו אחר שהמתין לו בקפה כי לא יוכל לבוא לפנישה. העובדה הנ"ל מצביעה כי לנאשם היתה כוונה לחזור על מעשהו, אלא שהפעם ביתר נוחות.

בנקודה זו התעלם השופט מהעובדה ש-השעות שניתנה בידי אותו יודי לגשת

מאז פירסם ולאדימיר נאבוקוב, המהגר הרוסי שהפך בארצות-הברית לצייד פרפרים ולפרופסור לשפה האנגלית, את יצירתו הספרותית "לולייטה", לא פסקו מבקרים, מחנכים ואנשידת מלחוקקי את הספר כיצירה המושחתת והמשחיתה ביותר של הדור האחרון. טענתם היתה כי מלבד היותה יצירה פורנוגרפית, מערערת "לולייטה" את יסודות המוסר של החברה, פהציגה כטבעית ונורמלית פרברסיות מינית המתבטאת ביחסים שבין גבר בשנות העמידה לבין ילדה שטרם בגרה. השבוע יכלו אותם מוקיעים למוציא חיוזק לטענותיהם. שופט השלום התל-אביבי, עזריאל גרשוני, גזר ארבעה חדשי מאסר ושמונה ימי עבודות, בעוון עשיית מעשה מגונה של ילדה בת תשע. למרות שבמהלך המשפט לא נזכרה כלל העובדה שהנאשם הוא שתיירגם את "לולייטה" לעברית, מיהרה העיתונות לקשור את שתי העובדות. אולם השאלה אם אמנם נסחף המתרגם בלהט יצירתו להזדהות עם גיבור העלילה, או שמא נפל קרבן להשתלשלות מקרות של מאורעות, שבמקרה דמתה לעבודה הספרותית בה עסק, נשארה ללא תשובה.

מתרגם ורהפטיג
לא לו, לולייטה

לקפה הקרוב, למכור את הודעתי של ורהפטיג ויחזור לחדרו, היתה קצרה ביותר, לא העידה על כך שאם אמנם היתה כוונה ודונית בלב הנאשם, יכול היה לבצעה ב-ניחיות כה גדולה.

"לא איכפת לי"

אם צדק שופט השלום בהרשעו ורהפטיג? על שאלה זו ישיב בית המשפט המחוזי שידון בערעורו של הצייר, הטוען כי פסק הדין צייר תמונה מסולפת של עצמו ושל המקרה וכי הוא חף מפשע. אלא שעד אז צוייר ורהפטיג, שעד כה היה שמו בלתי ידוע ומוכר בציבור, כי דמותו של עבריינין מסוכן לציבור. רק מע-טים הכירו את יוסף ורהפטיג האדם והאמן, דמות מוזרה בחברת האמנים הישראלית.

כי יוסף ורהפטיג אינו טיפוס המתערב בחברה, אינו מסתובב בבתי-הקפה של הבוהימה, ואינו מפרסם את עצמו. הוא טיפוס של אמן לעצמו. למרות שהוא עוסק בציור בצורה מקצועית מזה שמונה שנים, ובשנה האחרונה בלבד צייר כ-30 תמונות שמן, 70 אחרילים של גואש ואלפי רישומים, לא הציג מעולם את ציוריו בתערוכה ולא הציג אותם למכירה.

"מה זה ציור?" נוהג ורהפטיג לומר, "האם זה דבר יפה? אתה מקיא ממרכז הנשמה את כל החיות שהצלחת לדחוק לנבכים הנשכחים ביותר של האישיות שלך. אינני מצויר בשביל אחרים. אני נוהג מזה. אני צריך את זה. אני מקבל השראה מציורי. אני לוקח ומצויר על גבי ציור שציירתי. זה גירוי בשבילי. יש ציורים שציירתי על גביהם שמונה פעמים.

"לאמן יש חובות חברתיות כמו לכל אורח אחר. אבל כאשר לאמנות יש לו רק החובה להיות נאמן לעצמו. לא ליצור כשהוא יכול לא ליצור. וליצור כשהוא מוכרח, חרף הכל".

אולם ורהפטיג אינו רק צייר. במשך שנים רבות הוא עוסק בתרגום כ-100 ספר צללים עבור מתרגמים אחרים ששמותיהם מתנוססים אחריו על היצירה. כאשר עמדה הוצאת הספרים טברסקי להוציא את ספרו של נאבוקוב, לולייטה, בתרגום עברי, היא הציעה את העבודה לארבעה מהמתרגמים המכונים ביותר בארץ. כולם סירבו לקבל על עצמם את העבודה. כי לתרגם את יצירתו של נאבוקוב לעברית בצורה ש-תהיה בעלת אותו משקל סגולי כמו המקור, זוהי מלאכת יצירה מחדש.

כל המתרגמים אליהם פנו, ושדחו את ההצעה הצביעו על אדם אחד המסוגל לבצע את התרגום — יוסף ורהפטיג.

*** הסנדק של לולייטה

רצונו זו את מלאכת התרגום ומבלי לבקש ממנו אפילו פרק לנסיון. ורהפטיג סירב. בו במקום ישב ותרגם את הפרק הראשון של היצירה הספרותית שעד אז לא קרא איתה. כשהציעו לו או את מלאכת התרגום, קיבל את העבודה. כשהשלים ורהפטיג את עבודתו התר-גום אחרי שלושה חדשי עבודה מאומצת וההוצאה כבר עמדה להדפיסו, חזר וביקש לעבור עליו מחדש שלושה ימים. הוצאת הספר התעקבה בשלושה חדשים נוספים — הזמן שהיה דרוש לו כדי לעשות את העבודה מחדש. כך התקבלה לולייטה בעכ-רית כאחד התרגומים הטובים.

אל המעבד שקנה לעצמו כאמן, שהחשו-ביום באנני הארץ מתחשבים בהחז דעתו, הייע יוסף ורהפטיג דרך המלחמה שתפסה את החלק הארי של חייו ועיצבה את אופיו התקף ובעל האגף של מרדן. בגיל צעיר עלה ארצה עם עליית הנוער אחרי שהוריו נרצחו על ידי הנאצים בברלין. בן שש עשרה וחצי התגייס לבריגאדה. ולפני ש-הספיק לפתח את האמן שבו, כבר היה סויר וחבלן בגודו השני של הפלמ"ח, נפצע במלחמת השחרור. לאחר מכן היה תקופה ארוכה לוחם באחת מיחידות הקומאנדו המפורסמות ביותר של צה"ל.

דרך זו השאירה את חותמה בנפשו ובשיצא לחיים האזרחיים לא מצא את מקומו בחברה האזרחית, עבר על החוק ונדון מספר פעמים על הונאות. אלא שבאז הרשעתו האחרונה לפני שש שנים מצא ורהפטיג את יעדו ומקומו כאדם וכאמן, והאינטלקט שבו הוא ששלט בו.

כאשר הסתמכה התביעה על הרשעותיו מלפני עשר ושמונה שנים כדי לציירו כדמות שלילית ש"קופה של שרצים תלויה מאחוריו", ולדרוש גזר דין חמור, שוב לא התאים תיאור זה למציאות. מה באמת אירע בפרשת הלולייטה היש-ראלית הוא עניין הנתון עדיין בתהליך משפטי. ורהפטיג עצמו מסרב לדבר על המקרה או על השתלשלות המשפט כל עוד לא הוכרע דינו על-ידי המוסד המשפטי ה-עליון יותר. אך העובדה ששמו של יוסף ורהפטיג יצא לראשונה מאלמוניותו דחקא כעבריינין ולא כאמן — הוא עול לאיש. אלא שיוסף ורהפטיג הוא אולי האיש האחרון במדינה שאיכפת לו מכך.